

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

-
- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**
-
- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**
-

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-
- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**
-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehysten mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

HE-luonnoksen sivulla 26 käsitellään omaehtoisen opiskelun mahdollisuuksia ja luetellaan esimerkinomaisesti koulutusmuotoja, joissa omaehtoinen opiskelu voi tapahtua. Lista, vaikka se on esimerkinomainen, on hyvin kattava. Listasta puuttuu kuitenkin lukiokoulutus, mikä nostaa esiin kysymyksen, onko lukiokoulutuksen pois jättäminen tietoinen ratkaisu, jolla on erityiset perusteet. Jos näin ei ole, lukiokoulutus olisi perusteltua mainita esimerkkilistassa sen ollessa niin laaja, kuin on. Kotoutumista edistävä koulutus omaehtoisena opiskeluna edellyttää erityisesti ammatillisessa koulutuksessa sellaista kielitaidon lähtötasoa, että kotoutuja pystyy hankkimaan osaamista ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden mukaisesti. Ammatillinen koulutus ei sovellu erityisen hyvin perusvalmiuksien ja -kielitaidon opiskeluun. Tämän vuoksi kotoutumiskoulutuksen ja muiden mahdollisten palvelujen tulisi varmistaa sellainen kielitaito, jolla opiskelu ammatillisessa koulutuksessa tai yleensä omaehtoinen opiskelu olisi mahdollista.

Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksessa luetun ymmärtämisen ja kuullun ymmärtämisen osakokeet arvioidaan Opetushallituksen ylläpitämässä testijärjestelmässä automaattisesti. Arviontiin ei sisälly harkintaa ja testi on tältä osin objektiivinen. Testikysymykset Opetushallitus pyrkii laatimaan siten, että ne ovat kaikille suorittajille neutraaleja niin, että esimerkiksi sukupuoli tai kulttuurinen tausta ei vaikuta vastaamisedellytyksiin.

Puhumisen ja kirjoittamisen osakokeet arvioi kotoutumiskoulutuksen kielitaidon opettaja. Tältä osin arvioinnin objektiivisuus ja neutraalisuus ovat vaikeammin toteutettavia. Opetushallitus pitää hyvänä, että hallituksen esityksen perusteluissa seikkaan oli kiinnitetty huomiota ja asetettu tavoitteeksi mahdollisimman suuri tasapuolisuus ja yhdenvertaisuus. Tavoitetta tulee tukea käytettävissä olevin kohtuullisin toimin, joita ovat esimerkiksi testin ja sen toteutustavan sekä opettajien arviointiosaamisen kehittäminen. Arvioinnin yhdenmukaisuuden toteutumista tulisi arvioida seurannalla.

Esityksen sivulla 27 käsitellään kielitaidon arviointia ammatillisessa koulutuksessa jossain määrin yksinkertaistavasi. Asiayhteys ei ehkä vaadi perusteellisempaa käsittelytapaa, mutta Opetushallitus toteaa kuitenkin seuraavaa.

Ammatillisessa perustutkinnossa osaamista arvioidaan numeerisesti asteikolla 1–5. Ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen tutkinnon osassa on kolme kielitaitoon liittyvää osa-aluetta: viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä sekä viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä osa-alueen suorituskielesi on lähtökohtaisesti tutkinnon suorituskielesi, mutta ammatillista koulutusta koskeva valtioneuvoston asetus mahdollistaa suorituskieleksi myös muita kieliä, kuten esimerkiksi opiskelijan oman äidinkielen. Lisäksi on otettava huomioon, että ammatillisten tutkintojen ammatillisissa tutkinnon osissa on kielitaitoa edellyttäviä ammattitaitovaatimuksia sekä tutkintokielellä että muilla kielillä. Näistä perusteiden mukaisista vaatimuksista ei voida poiketa opiskelijan kielitaidon perusteella.

Esityksen sivuilla 64–65 käytetään käsitettä ammatillisia valmiuksia antava tutkinto. Käsite määritellään tekstissä työttömyysturvajärjestelmän kontekstiin ja todetaan, että sillä tarkoitetaan toisen asteen ammatilliseen koulutusta sekä ammattikorke- ja yliopistokoulutusta. Opetushallitus pitää jossain määrin ongelmallisena, jos koulutuksen käsitteistöä käytetään eri hallinnonalojen lainsäädännöissä toisistaan poikkeavasti.

Ammatillisessa koulutuksessa hankitaan tosiasiallista ammatillista osaamista, ei ammatillisia valmiuksia. Tämän vuoksi Opetushallitus ei pidä käsitevalintaa täysin onnistuneena. Käsite on myös mahdollista sekoittaa tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen (TUVA), joka on oma koulutusmuotonsa. Opetushallitus esittää harkittavaksi, että koulutusmuodoista käytettäisiin työttömyysturvajärjestelmänkin yhteydessä käsitteitä ammatillinen tutkinto ja korkeakoulututkinto tai ammatillinen koulutus ja korkeakoulutus. Joissakin yhteyksissä käsitteellä ammatillinen koulutus saatetaan viitata sekä toisen asteen että korkeaa-asteen ammatilliseen koulutukseen, jolloin erottelu olisi ammatillinen koulutus tai yliopistokoulutus. Opetushallitus kiinnittää huomiota myös siihen, että perusopetuksen oppimäärä -käsite kattaa myös aikuisten perusopetuksen. Aikuisen perusopetusta ei Opetushallituksen käsityksen mukaan voi pitää samalla tavoin luotettavana osoituksena tiettyyn tasoon yltävästä kielitaidosta kuin muita yleistukilain 11 b §:n 1 momentin 2-kohdassa mainittuja oppimääriä tai tutkintoja.

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksenantovaltuuden antamisesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**

-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

-

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

-

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

-

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

-

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Esitysluonnoksessa esitetään lisättäväksi uusi momentti yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 11 §:ään. Momentista tulisi pykälän uusi 4 momentti ja nykyinen 4 momentti siirtyisi 5 momentiksi. Uudessa 4 momentissa säädettäisiin oikeudesta osallistua yleisen kielitutkinnon kokeeseen maksutta. Säännöksen muuttamisessa tulisi ottaa huomioon saman lain 10 §, jonka 2 momentissa säädetään yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteristä, että

"Rekisteriin talletetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, oppijanumero, kansalaisuus, sukupuoli, tutkinnon tai osakokeen suorittamispaikka, tutkintokieli, tutkinnon tai osakokeen taso, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta, tarpeelliset yhteystiedot ja tieto 11 §:n 3 momentissa tarkoitettujen maksuttomien suorituskertojen käyttämisestä."

Lain 11 §:n muuttaminen esitetyllä tavalla, luo tarpeen muuttaa 10 § 2 momentissa säädettyä viittausta. Viittauksen tulisi jatkossa olla 11 §:n 3 ja 4 momentteihin.

Opetushallitus toteaa lisäksi, että opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon (KOSKI-tietovaranto) tietosisällöstä säädetään valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa. Jos tähän tietovarantoon halutaan tallentaa muita, kuin nykyisessä laissa säädettyjä tietoja, tulisi tietovarannoista annettua lakia muuttaa. Esitysluonnokseen ei ole sisällytetty tätä koskevia muutoksia.

HE-luonnoksen sivuilla 53 ja 70 todetaan, että tieto oikeudesta maksuttomaan ilmoittautumiseen siirretään työvoimapalveluiden asiakastietojärjestelmästä Opetushallituksen ylläpitämään opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn integraatiopalveluun (KOSKI-tietovaranto). Tieto oikeudesta maksuttomuuteen pitäisi tuoda suoraan yleisten kielitutkintojen (YKI) ilmoittautumisjärjestelmään, sillä Koskessa ole loogista paikkaa tällaiselle maksuttomuustiedolle ja tarve tiedolle on YKI:n ilmoittautumisjärjestelmässä. Tieto YKI-tuloksesta siirretään takaisin KEHA-keskuksen järjestelmään Kosken kautta.

Esitysluonnoksessa todetaan tutkimuskirjallisuuteen viitaten, että suomen tai ruotsin kielen taidon paranemisella on kotoutumista ja työllistymistä edistäviä vaikutuksia, mikä vuoksi on perusteltua lisätä kielikoulutuksen saatavuutta ja laajuutta. Opetushallitus pitää maahanmuuttajien kotoutumisen ja yhteiskuntaan integroitumisen tavoitetta tärkeänä ja näkee kielikoulutuksen olennaisena keinona tukea sitä. Työllistyminen ei kaikilla aloilla edellytä Suomen kansalliskielien hallintaa, mutta yhteiskuntaan osallistuminen rajoittuu, jos kielitaito ei ole riittävä.

Opetushallitus toteaa, että osittainenkin kielitaito on arvokasta ja siksi kielenhallinta on hyvä nähdä jatkuvana ajan kuluessa etenevänä prosessina. Eri työtehtävissä tarvittavan kielitaidon tai sen osa-alueen (puhe, kirjoitus ja näiden ymmärtäminen) hallinnan osoittamiseksi yleisten kielitutkintojen suorittajat saavat todistuksen, jossa on kielitaidon profiili eli erillinen taitotasoarvio jokaisesta suoritetusta osakokeesta. Todistusta käyttävät tahot, kuten työnantajat, voivat tukeutua todistuksesta saatavaan tietoon suorittajan kielitaidosta juuri siltä osin, mikä on tietyssä työtehtävässä tärkeää tai välttämätöntä.

Yleisten kielitutkintojen tutkintokielivalikoimaan on tulossa vaihteittain vuoden 2026 kuluessa viittomakielen tutkinto. Samoin vuoden 2026 kuluessa on tulossa mahdollisuus suorittaa erillisinä tutkintoon sisältyviä osakokeita ilman, että tarvitsisi suorittaa kaikkia tutkinnon neljää osakoetta kerralla. Uudistukset tukevat esityksen tavoitteita.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

-

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

-

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

-

Heikkilä Petri
Opetushallitus - Petri Heikkilä